

№11-макала. Кашматова, Ж.А. Башталгыч класстардын мугалими адистигиндеги студенттерди ден соолукту чындоочу ишмердүүлүккө даярдоо [Текст] / Ж.А. Кашматова // Вестник Кыргызской государственной юридической академии. – Бишкек, 2014. – №3. – 268-270-бб.

Кашматова Ж.А.

ЖТЮА

Кашматова Ж.А. – БатМУнун ага окутуучусу

**БАШТАЛГЫЧ КЛАССТАРДЫН
МУГАЛИМИ АДИСТИГИНДЕГИ
СТУДЕНТТЕРДИ ДЕН СОЛУКТУ
ЧЫНДООЧУ ИШМЕРДҮҮЛҮККӨ
ДАЯРДОО**

Аннотация

Бул макала дене тарбия боюнча билим берүү процессинде – ишмердүүлүккө болгон “Педагогика жана спорт менен өз алдынча машыгышпайт” мугалимдерин натыйжалуу калыптандыруунун комлесту шарттары каралган.

Annotation

This article discusses the issues of healthy lifestyle among future teachers in the specialty: pedagogy and methodology of primary education.

Студенттердин басымдуу бөлүгү (70% дан 80% га чейин) окумуштуу жана адистердин сунуштамасына карабастан, дене тарбиясы жана спорт менен өз алдынча машыгышпайт, бул алардын ден соолугунун начарлашынын себептеринин бири. Дене тарбиялык ишмердүүлүккө даярдыктын төмөнкү көрсөткүчү дене тарбия жана спорт чөйрөсүндө студенттердин өз физикалык өркүндөөсүн таанып-билүүнү, таасир этүүнүн жана өзүн-өзү башкаруунун билгичтиктери жана көндүмдөрү менен начар куралданганда. Студенттердин инсандыгынын аларды физикалык көнүгүүлөр менен өз алдынча машыгууга багыттаган мотивациялык чөйрөсү начар өнүккөн. Дене тарбиясы боюнча негизги мотивдердин бири болуп милдеттүүлүк мотиви (зачёт алуу) чыгат. Муну менен катар көпчүлүк студенттер (84 % га чейин) анын баалуулуктарын ыйгарып алуу үчүн дене тарбиясынын инсандык маанисин түшүнүшөт жана андап билишет [2].

Калыптанган кырдаалда студент-педагогдордун ДТКө карата мотивин калыптандырган дене тарбиясынын биринчи кезектеги милдети болот. ДТКө көрүнгөн психологиялык, педагогикалык механизми болуп студенттердин инсандык таанып-билүүчүлүк максаттуу жүрүм-турумдук установкаларды, алардын турмуштук жана

келечек кесиптик ишмердүүлүгүнүн мазмунунда объективдүү кезиккен карама-каршылыктарды чагылдырган проблемалык кырдаал болот. ДТКө студенттердин мотивациясын жогорулатууга артыкчылык берилген багыт болуп алардын кызыгуулары жана жөндөмдөрүнө ылайык анын түрлөрүн тандоо эркиндигин сунуштоо болуп саналат. Бул азыркы билим берүүнүн инсанга багытталган парадигмалык негизги жоболоруна дал келет.

ДТКө даярдыкты калыптандыруу процессинде рефлексиялык процесстердин олуттуу мааниси белгиленет, анын жардамы менен инсан өзү үчүн физикалык өнүгүшүн жана өркүндөшүн өзүн жана өз аракетин контролдойт, талдайт жана баамдайт. Рефлексияга жөндөмдү өнүктүрүү үчүн студенттердин өзүн таанып билүүчүлүк программалоонун жана таасир этүү метод жана ыкмаларына үйрөтүү үчүн шарт түзүү сунушталат.

ДТКө уюштуруу жана башкаруу үчүн зарыл билимдер менен студенттерди куралдандыруу үчүн теориялык даярдыгын уюштуруу үчүн студенттердин кызыгуу чөйрөсүн эске алууга проблемалык окутуу методун колдонууга сунуштама берилет.

ДТКө даярдыкты калыптандыруунун зарыл шарты болуп студенттик ишмердүүлүктүн позициясына коюу болуп саналат, мында студент-педагог менен бирге дене тарбиясын өзү калыптандыруу милдетин чечет. Бул тапшырманы ийгиликтүү чечүүнү камсыз кыла турган маанилүү жана зарыл шарт жана фактор болуп окутуучулардын педагогикалык чеберчилиги саналат. Ошону менен бирге алардын бул тапшырмаларды чечүүдө кесиптик даярдыгынын деңгээлинин төмөн экени белгиленет.

Студент жаштарды ДТКө даярдыгын калыптандыруу проблемасы бул куракка тиешелүү жана турмушун уюштурууга тиешелүү өзгөчөлүктөрдү уюштуруу менен каралат. Кесиптик жактан өзүн-өзү аныктоо менен катар физикалык өзүн-өзү өркүндөтүүгө установка студенттин инсандыгын тез социалдаштырууну түзгөн элементтин бири болуп саналат. Бул куракка интеллектуалдуу физикалык, психикалык мүмкүнчүлүктөр менен турмуштук тажрыйбанын жетилсиздиги, өз окуусун жумушун ботт убактысын өз

2014 ж.

268

Вестник №3

Жогорку мугалим
О.К. Кашматова
2014

Азынча уюштуруунун ортосунда карама-каршылыктын болушу менен мүнөздөлөт. Студенттик жылдарда калыптанган стандарттар анын ичинде ДТКө, структуралык жана стабилдүүлүгү менен айырмаланат.

Азыркы учурда туура аныкталган максатты, милдеттерди чечүү жана аларга жетүү үчүн даярдыкты, мурдагыдай эле төмөн практикалык натыйжалуулук менен мүнөздөлгөн кырдаал түзүлгөн, бул кыймыл-аракеттердин физикалык сапаттарынын түшүнө традициялык ориентация менен айырмаланат.

Азыркы студенттерине дене тарбиясын берүүнү окуу программасында сабак жана сырттан тышкаркы иштерде студенттердин өз алдынча иштерин жакшыртуу жолу менен натыйжалуу активдүүлүгүнүн көлөмүн көбөйтүү максатын көрсөтүлөт. Ал окуу процессинин арасында милдеттүү бөлүгүн көрсөтөт.

Окуу тапшырмасы менен аныкталат, окуу тапшырмасы аткарылган учурда ишке ашат деп активдүүлүккө жана өз алдынчалыкка ээ болот. Чыгармачыл жондомдун көрүнүшү жана өнөрү, билим жана билгичтик ошондой эле жондомдун колдонулушу жана өздөштүрүлүшү менен мүнөздөлөт. Өз алдынча иш кийинки жетилерде уюштурулат: 1) сабакта жана сырттан тышкаркы учурда ишке ашат; 2) студенттердин жеке өзгөчөлүктөрүн эсепке алуу менен окуу тапшырмаларын акырындап жетилдирет; 3) окутуучунун түздөн-түз тапшыруусуз, бирок анын жетекчилигинде болот.

Анын педагогикалык практикага жеткилигин окуу программасында өз алдынча берилген мазмуну, контролдук формалары, натыйжалуу окуу колдонмолордун жетишсиздиги менен байланыштуу так көрсөтмөлөрдүн жетишсиздигинен кармалып жаткандыгы белгиленет.

Азыркы жылдарда аткарылган эксперименталдык изилдөөлөрдө студенттердин ДТКө даярдыгын натыйжалуу калыптандыруунун педагогикалык шарттары аныкталган.

Студенттердин ДТКө даярдыгын калыптандыруу проблемасын чечүү дене тарбиясын берүүнүн салттуу алкагында ишке ашырылышы мүмкүн эмес, себеби анын негизги максат-каршылыгынын бири форма менен

мазмуну дене тарбиясынын баалуулуктарын өздөштүрүү процессин уюштуруу жана инсандык алгылыктуу методдор жөнүндөгү жаңы түшүнүктөргө ылайык келбейт [1].

Өз фактылык материалды алуунун жана иштеп чыгуунун колдонулган методдору изилдөөнүн коюлган талаптары менен ишенимдүү макулдашат, башталгыч классты окута турган студенттерди даярдоонун үйрөнүлүп жаткан маселелерине толугу менен дал келишин камсыз кылат.

Ошентип, ДТКө даярдыкты калыптандыруунун биз иштеп чыккан моделинин мазмуну анын:

1. Бүтүн экенин, себеби ДТКө студенттердин даярдыгын калыптандыруу процессинин бүтүн мазмунунун чагылдырат.
2. Ишмер, бул ДТКө даярдыкты калыптандыруунун багыттуулугунда чагылат.
3. Инсанга багытталган, бул студент инсандын дене тарбиясын калыптандырууга багытталгандыгынан көрүнөт.
4. Интегралдуу, даярдыктын бардык структуралык составдык бөлүгүн калыптандырууну бириктирет.
5. Көп деңгээлдүү, даярдыктын бир деңгээлинен экинчи бийик деңгээлге ырааттуу өтүүнү камсыздайт турган.
6. Долбоордук, аны колдонуунун жыйынтыгын көрө билүүгө шарт түзөт.

Билим берүү процессинде теориялык моделин практикалык ишке ашыруунун натыйжалуулугу зарыл жана жетиштүү бир катар педагогикалык шарттарды аткарууну болжолдойт:

- дене тарбиясынын гумандашуусу, дене тарбиялык-ишмер инсанды калыптандырууга билим берүү процессинин багытында көрүнөт;
- студенттер менен окутуучулардын педагогикалык кызматташуу атмосферасын түзүү;
- ДТКө өздөштүрүү процессинде студенттердин субъективдүү позициясын активдештирүү;
- ДТКө даярдыкты калыптандырууга системалуу бүтүн мамиле;
- дене тарбиясы процессин жекелештирүү жана дифференциялоо аларга физикалык көнүгүүлөрдү же спорттун түрүн тандоо укугун берүү жана аларды ДТКө даяр-

Ошентип, фактылык материалды алуунун жана иштеп чыгуунун колдонулган методдору изилдөөнүн коюлган талаптары менен ишенимдүү макулдашат, башталгыч классты окута турган студенттерди даярдоонун үйрөнүлүп жаткан маселелерине толугу менен дал келишин камсыз кылат.

Жогорку мугалим
ОК КМ камчысы
Ж.А.

дыгынын деңгээлин эске алуу менен ишке ашыруу;

– физикалык өркүндөөнүн инсандык маанилүү жыйынтыктарга жетишүү үчүн шарт түзүү;

– ДТКө даярдыктын актуалдуу жана зарыл деңгээлинин ортосундагы инсандык маанилүү карама-каршылыктарды сезүү жана аны баштан өткөрүүсүн чагылдырган проблемалык кырдаалды чечүү түрүндө окуу-таануу ишмердүүлүгүн уюштуруу;

– дене тарбия жана спорт чөйрөсүндө өзүн таануу, өзүн талдоо өзүн баалоо жана өзүн аныктоо рефлексивдүү процесстерин актуалдаштыруу жана өнүктүрүү;

– студенттерди билим берүү, окуу-машыгуу жана дене тарбиялык спорттун сабактан тышкары формалардын активдүү таасир берүүчү социалдык чөйрөсүнө тартуу үчүн шарт түзүү.

Педагогикалык эксперименттин жыйынтыктарын жалпылап ДТКө даярдыкты калыптандыруунун биз иштеп чыккан моделин ишке ашырууда төмөнкүлөр үчүн педагогикалык шарттар камсыз болот:

– инсандын спорттук багытталышын калыптандыруу;

– дене тарбиясы жана спортто ДТКө рефлексивдүү мамиле кылууга жөндөмдүн өнүгүшү жана инсандык өзүн-өзү аныктоо деңгээлинин өз “менине” жөндөмүнүн өнүгүшү;

– ылдамдык, ылдамдык-күчтүк сапаттардын жана жалпы чыдамкайлыктын өнүгүшү;

– өз ДТИүн уюштурууда таасирдүү колдонуу үчүн теориялык жана методикалык билимдердин калыптанышы;

– ДТИге жекече өзү программалоо үчүн билгичтикке ээ болуу.

“Башталгыч класстын мугалими” адистигиндеги студенттердин басымдуу көпчүлүгү бул педагогикалык шарттарды ишке ашырууда ДТКө аны ишке ашыруунун конкреттүү субъективдүү жана объективдүү шарттарын эске алуу менен оптималдаштыруу шартында аткарууга даяр болушат.

КОЛДОНУЛГАН АДАБИЯТТАРДЫН ТИЗМЕСИ:

1. Абдуллина, О.А. Общепедагогическая подготовка учителя в системе высшего педаго-

2014 г.

гического образования: учебное пособие для высших учебных заведений. – 2-ое изд., переработанное и дополненное / О.А. Абдуллина. – М.: Просвещение, 1990. – 141 с.

2. Абдыкадырова, Д.Р. Формирование готовности студентов педагогических вузов к оздоровительно-физкультурной деятельности: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Д.Р. Абдыкадырова. – Алматы, 2008. – 26 с.

3. Абульханова-Славская, К.А. Деятельность и психология личности / К.А. Абульханова-Славская. – М.: Наука, 1980. – 335 с.

4. Авксентьев, Е.Н. Формирование готовности студентов педагогических вузов к физкультурно-спортивной деятельности: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Е.Н. Авксентьев. – Чебоксары, 2004. – 22 с.

Копию туура
ОК или контраст;
[подпись]

